

SLOVENŠČINA
na DLANI
interaktivno učno e-okolje

www.slo-na-dlani.si

FRAZEOLOŠKE ENOTE V HOROSKOPIH IN MALIH OGLASIH – BESEDILNOVRSTNI VIDIK

Mira Krajnc Ivič, FF UM, mira.krajnc@um.si

Prispevek je nastal v okviru projekta *Slovenščina na dlani* (JR-ESS-PROŽNE OBLIKE UČENJA). Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Univerza v Mariboru

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Rojeni pod srečno zvezdo?

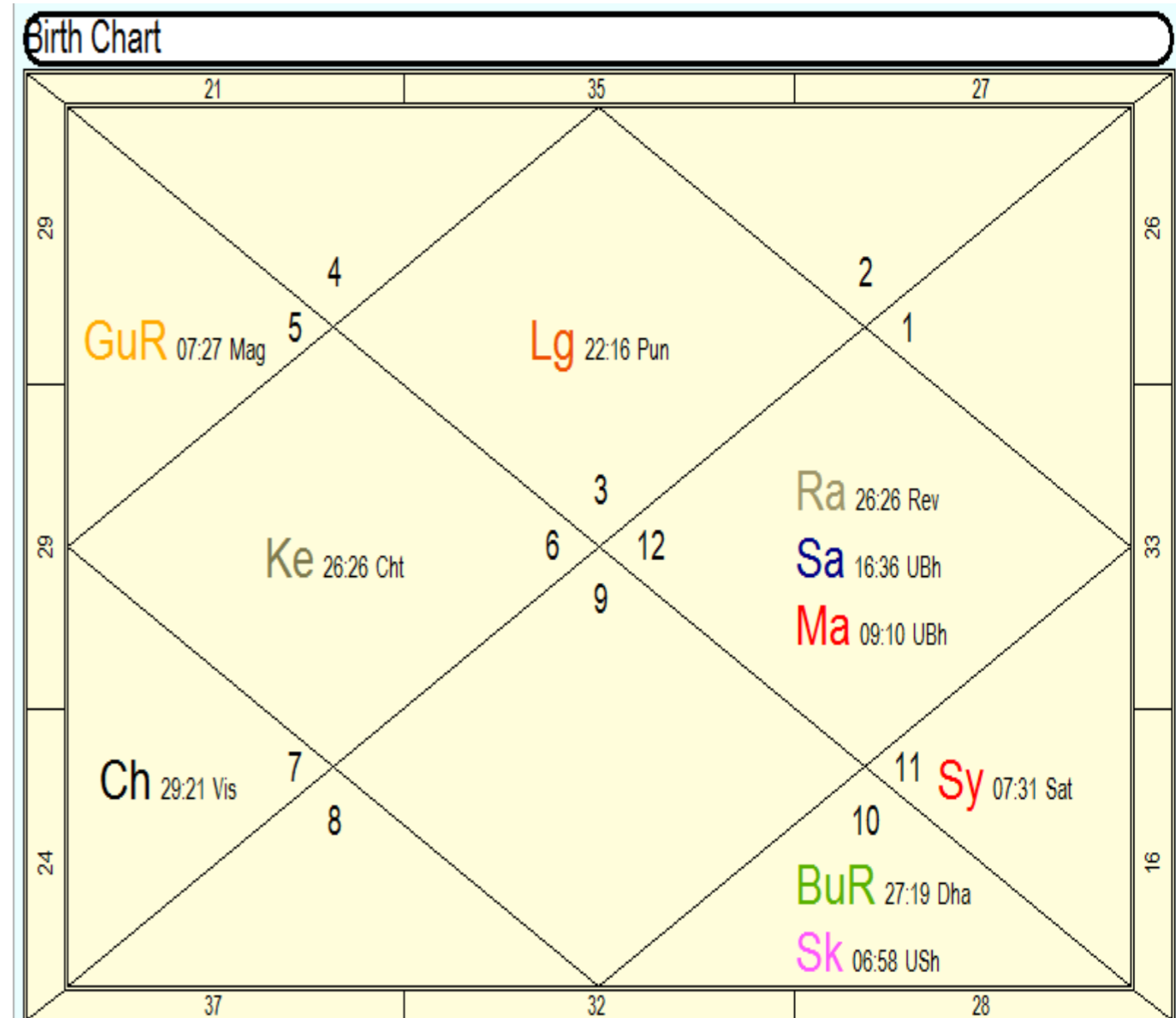
Hitro in ugodno samo za vas izdelam vaš osebni horoskop.

Svoje podatke (ime, priimek, datum, uro in kraj rojstva) mi pošljite na:

astrologinjaMira@primer.sem

Cena izdelave horoskopa je 50 EUR.

Možnost individualnega svetovanja dodatnih 30 EUR.

Za več info: astrologinjaMira@primer.sem

Besedilni vidik, vloga stilistike

Jezikovna »/s/tilistika je metoda interpretacije besedila, pri kateri je poudarek na jeziku oziroma na vseh jezikovnih ravneh, pri čemer upošteva vse smeri/veje jezikovnega raziskovanja, kar ji omogoča, da je tovrstna analiza temeljita, ponovljiva in transparentna« (Simpson 2014²: 3–4).

Tako stilistične raziskave (po njegovem mnenju) bogatijo razmišljanja o jeziku in nudijo precejšnje pridobitve pri razumevanju (literarnih) besedil, v osnovi pa stilistične analize pomenijo raziskovanje ustvarjalnosti in inovativnosti v jezikovni rabi, ki pa ni značilna ali omejena le na umetnostna besedila, in sicer tista, ki sodijo v t. i. kanon, ampak tudi trivialne literature in na številne druge besedilne vrste, žanre, npr. oglaševalska, novinarska besedila, besedila popularne glasbe, tudi vsakdanja pogovarjanja, ta po avtorjevem mnenju izkazujejo visoko stopnjo stilističnih spretnosti.

Npr. Katnić Bakaršič (1999: 4) je mnenja, da stilistika lahko in mora upoštevati vse tipe besedil, vse oblike, v katerih se jezik pojavlja, z odkrivanjem tega stilistika izpopolnjuje znanje o jezikovnem sistemu v celoti in o samem jezikovnem delovanju (funkcijska stilistika).

Besedilo je ...

... mesto pogajanja o smislu, saj izraz v kontekstu evocira in potencira le nekatere pomene (Katnić Bakaršić 1999: 80) in praviloma le en smisel.

... komplementarni fenomen, ki ga je treba opredeliti s strukturno-slovničnega, semantičnega in komunikacijsko-pragmatičnega vidika (Gansel, Jürgens 2007: 51).

... v sebi koherentna celota jezikovnega komuniciranja s prepoznavnimi komunikacijskimi funkcijami in na poseben način oblikovano strukturo, tj. zvezo slovničnih in semantičnih relacij med stavki oz. propozicijami, ki tvorijo besedilo in ki vplivajo na notranjo povezanost ali koherentnost (p. t.).

Tvorec besedila svet svojih izkušenj pretvarja v besedilni svet, zato so pomeni rabljenih (jezikovnih in drugih) znakov odraz tvorčevega in pri interpretaciji naslovnikovega izkušnjejskega sveta.

Besedilna vrsta

- Besedilne vrste se »konstituirajo prek prototipičnih ena z drugo povezanih kontekstualnih in strukturnih značilnosti. Oblikujejo okvir za prototipične na osnovi konvencij jezikovnih uporabnikov temelječih jezikovnih/govornih vzorcev s karakterističnimi funkcijskimi, medijsko-položajnimi in tematskimi značilnostmi kot tudi glede na te značilnosti ustrezno obliko strukture besedila.« (Gansel, Jürgens 2007: 92).
- Besedilne vrste so produkti konvencionalnih jezikovnih dejanj znotraj posameznega komunikacijskega področja (Heinemann 2000b).

Slovenščina na dlani je interaktivno učno e-okolje,
namenjeno bogatitvi pouka slovenščine v osnovnih in srednjih šolah.
Zasnovano je na orodjih za avtomatsko tvorjenje in pregledovanje vaj, ki
so podprta s korpusa besedil, slovarskimi opisi frazemov in pregovorov
ter bazo znanja.

VEJICO STRESEM
IZ ROKAVA

SLOVNICA V
MALEM PRSTU

VEČ ZNAŠ,
VEČ VELJAŠ

IZ MALEGA
ZRASTE VELIKO

VSAK ZAKAJ
IMA SVOJ ZATO

SLOVENŠČINO POZNAM KOT LASTNO DLAN

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Univerza v Mariboru

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Komunikacijska področja in možni načini razvrščanja besedilnih vrst

Gansel in Jürgens (2007: 70):
komunikacijsko področje = položajno in
družbeno opredeljen komplet
besedilnih vrst (BV).

BV konstituira komunikacijsko
področje, in sicer:

- 1) vzgoja,
- 2) množični mediji,
- 3) gospodarstvo,
- 4) pravo,
- 5) religija,
- 6) znanost,
- 7) politika in
- 8) umetnost.

Kategorije	Lingvistka besedilnih vrst	
Razred	Besedilni razred: medijska besedila	
Red	Besedilni red: novinarska besedila	
	Jedrno področje	Mejno področje
Družina	Besedilna družina: Mnenjska besedila	Oglaševalska besedila
Rod/vrsta	Besedilna vrsta Komentar	Mali oglas, ženitni oglas
Različice	Različice besedilne vrste Kratki komentar	Mali oglas/ponudba (nepremičninskih agencij, posredovalnic)

Besedilne vrste v interaktivnem e-okolju

- Vsakodnevne, pogoste in za večino govorcev slovenščine pomembne oblike jezikovnega komuniciranja.
- Prototipski predstavniki svoje vrste, a tudi do 20 % neprototipskih, inovativnih (avtentičnost).
- Po tematiki in načinu obravnave tematike blizu šolajoči se mladini od 11. do 19. leta.
- Prikaz besedila v celoti, pri čemer so vidni tudi neverbalni elementi besedila.
- Učni načrti predvidevajo poznavanje več kot 50 besedilnih vrst, kar je z vidika števila besedilnih vrst, ki naj bi jih poznal povprečni uporabnik (1500 in 2000), malo.
- Dodatna težava: učni načrti večinoma ne učijo o besedilnih vrstah, ampak o besedilnih tipih, tj. slogovnih postopkih, ki so nato vsebinsko specificirani.

Nabor besedilnih vrst in tematski sklopi

TEMATSKI SKLOPI

BESEDILNE VRSTE

- 1) Zdravje in telesna nega
- 2) Hrana in pijača
- 3) Družba, politika, gospodarstvo
- 4) Kultura in umetnost
- 5) Šport in prosti čas
- 6) Storitvene dejavnosti:
- 7) Šola, izobraževanje, zaposlovanje
- 8) Živali in narava
- 9) Promet in potovanja
- 10) Tehnologija
- 11) Medosebni odnosi

Zapisana	Govorna	Multimodalni vidik
Življenjepis	Razprava/debata (SŠ) Telefonski pogovor	Oglas (SŠ)/ mali oglas (OŠ)
Vloga/prijava/ prošnja	Razgovor s strokovnjakom (intervju)	Vremenska napoved
Komentar (kolumna)/kritika	Referat (SŠ)/govorni nastop (OŠ)	Kuharska oddaja
Poljudoznanstveni članek (SŠ)/ novica (OŠ)	Šala/anekdota	Popevka

Gradivo

- 73 malih oglasov
- 107 horoskopov
- zbiranje: od oktobra do decembra 2017
- viri: spletne strani *Bolha.com*, *govori se*, *ona plus*, *kosmika.si*, *žurnal24* ter revij *Sensa* in *Ona*

Raziskovalni vzorec je sorazmerno majhen.

Razlogi za izbor besedilnih vrst

- Obe besedilni vrsti skušata pritegniti pozornost naslovnika.
- Sta neobsežni, pozivni in prepričevalni.
- Vsebinska in oblikovna ustaljenost, oblikovna preglednost, razširjenost, aktualnost, avtentičnost (prim. Jesenšek 2000).
- „Za potrebe frazeologije je pri pouku nemščine še posebej primeren horoskop. Medijsko je izjemno razširjen in kot besedilna vrsta vsebinsko in oblikovno ustaljen, praviloma pa je v njem najti raznolika frazeološka poimenovanja in številne rutinske sporočanje obrazce. Delo s horoskopom tako omogoča sistematično opazovanje oblikoslovno-skladenjskih, pomenskih, slogovno-pragmatičnih in besedilnih razsežnosti rabe frazeoloških sestavov /.../ jezika.“ (Jesenšek 2000: 42)
- Kaj pa z malim oglasom?

Maturantska obleka

Cena: 250,00 €

Prodám novo svečano obleko, 1x nošeno na maturantskem plesu. Kupljena je bila v poročnem salonu v Mariboru. Cena je bila 500 evrov.

Prodám jo za 250 evrov. Lahko jo pošljem po predhodnem nakazilu na TRR ali se dogovorimo za osebni prevzem.

Številka obleke je 38.

Mali oglas je kratko, jedrnato oglaševalsko besedilo (tj. pozivno prepričevalno B), ki ga ne tvori oglaševalska agencija, ampak laik za to, kar oglašuje.

Mali oglasi o isti temi oziroma predmetu govora (kolesa, hišni ljubljenci itd.) so v medijih objavljeni v isti rubriki. Objavljeni na spletu imajo dodano slikovno gradivo in lahko tudi daljši opis predmeta govora. Dolžina besedila je odvisna od oglaševanega, saj naj bi mali oglas vseboval le najnujnejše podatke (plačljivost oglasnega prostora v medijih).

Opis predmeta govora ali pripoved o predmetu govora

Preproste skladske strukture, te izražajo dodajalna razmerja, pogostost pridevniških besed. Tvorec je izražen glagolskokončniško (prodám) in z osebnimi kontaktnimi podatki.

Opredelitev besedilnih vrst, vključenih v analizo

- Horoskop je '*napoved človekove usode po položaju zvezd, (SSKJ), 'prikaz stanja planetov ob rojstvu in od tod izhajajoče napovedi'* (SES).

Ko džjotiši (v prevodu *poznavalec svetlobe*) proučuje sliko neba, tega ne počne zato, da bi določil vpliv nebesnih teles na človeka. Ta vpliv ne obstaja in ga je zaman iskati. Kljub napačnim trditvam številnih astrologov o obstoju merljivih vplivov planetov, ki jih je znanost že zdavnaj po pravici ovrgla in označila za pravljico /.../ Še več, od samega začetka /.../ se je govorilo o usklajenosti ali sinhroniciteti med »neбом in Zemljo«. (Kezele 2016: 62).

Namen analize

Analiza gradiva je bila usmerjena na način oblikovanja obeh besedilnih vrst, s poudarkoma na leksiki in na besedilni spetosti, tj. na kohezivnosti, koneksiji in koherentnosti.

V okviru raziskovanja leksike je bila pozornost namenjena prisotnosti in pogostosti frazeoloških enot, morebitnim značilnim SBZ ter kolokacijam.

Pri besedilni spetosti sem opazovala tvorčeve načina vzpostavljanja razmerji med besedilnimi enotami ter sredstva in načine poimenovanja ali ogovorjanja naslovnika.

Pogostost frazemov

Horoskop

- *ne belite si glave z analiziranjem*
- *z vami na čelu*
- *imajo trde živce*
- *izpolnili do zadnjega diha*
- *finančne težave vam bodo povzročale glavobol*
- *z živci boste na robu*
- *ne podcenjujte ljubezni na prvi pogled*
- *ste z eno nogo v preteklih težavah*
- *boste morali zelo paziti na vsak vaš korak*
- *ne jemljite si stvari preveč k srcu*
- *ne vihajte nosu*

Mali oglasi

a)

Čepljen je proti nalezljivim boleznim in steklini, čipiran in kastriran. Če vam je ta sladkorček padel v oči, ga lahko spoznate v Zagrebu in se nam javite na ...

b)

Pospravite jo lahko v vsak žep, torbo, nahrbtnik

Vašemu otroku bo krajšala čas med čakanjem, med vožnjo z avtomobilom ...

c)

Njen izgled je prekrasen, lepe pegice, in mehka razkošna dlaka, vitka in milega pogleda, po naravi pa pravzaprav radovedna in vesela, le zid plahosti mora prej razbiti. Punca išče ljudi, ki ji bodo nudili varnost, polno ljubezni in potrpežljivosti, da pridobi zaupanje in zgradi samozavest.

Stalne besedne zveze, kolokacije

Horoskop (ne tako pogosto)

- a)
- prehod vašega vodilnega planeta na čustveno, erotično in finančno področje
  - planeta sreče, veselja in denarja
  - energija zadnjega krajca
  - z Jupitrom v škorpionu
  - Jupitrova energija bo najmočnejše pozitivno vplivala na rojene februarja
- b)
- strastna poletna romanca, romantične urice, resno razmerje/resnejša zveza, usodno srečanje, romantični zmenek
  - topli človeški odnosi; popolna sprememba negativnih vzorcev življenja; duhovne vrednote; sprostitév telesa in duha; drastični koraki/spremembe; sledite sebi in svojim čustvom; osebna moč
  - dober zaslužek; napetosti z nadrejenimi; službene tegobe

Mali oglasi

- Priložim vse potrebno.
- Več info(rmacij) na ...
- Kot nov
- Nošen enkrat
- (Zelo) lepo/dobro/odlično ohranjen
- Malo rabljen, igran
- Popolnoma brezplačno.
- Dela, kot mora.
- Ogled je možen v/na/pri X, po predhodnem dogovoru in resnem zanimanju tudi v/na/pri Y.
- Vse deluje brezhibno.
- Menjave me ne zanimajo.
- Cena ni/je zadnja.

... na poseben način oblikovano strukturo, tj. zvezo slovničnih in semantičnih relacij med stavki oz. propozicijami, ki tvorijo besedilo in ki vplivajo na notranjo povezanost ali koherentnost.

A) Besedilna spetost

(1) Besedilne enote so zgolj sopostavljene

V torek bo že drugi pozitivno delujoči planet začel sevati na vas energije sreče, zadovoljstva, ljubezni, igrivosti, boljšega zdravja in zaslužka. Za dolgo potovanje s terapijo potrebujete precejšnja sredstva, zato boste skušali delati honorarno ali prek dopolnilne dejavnosti. Boljše počutje boste dosegli samo s popolno spremembo negativnih vzorcev življenja in zamenjavo odnosov, ki so večinoma pogubni.

(2) Besedilne enote tvorijo „zgodbo“

Imeli boste težave na delovnem mestu. Nekaj vaših sodelavcev se ne mara in si ne zaupajo, zaradi tega bo težko delati z njimi. Prilagoditve bodo potrebne, da boste skupaj delovali najboljšo. Če ste v poziciji, da se lahko vmešate, se ne obotavljajte. Če pa niste, se enostavno oddaljite od situacije.

... na poseben način oblikovano strukturo ...

B) Protipomenskost kot kohezivno-konektorsko in koherentno sredstvo

Če čutite, da sta se z ljubljeno osebo oddaljila drug od drugega, je zdaj pravi čas, da se spet zbližata.

Bolj boste bežali pred novimi odgovornostmi, slabše se boste počutili.

C) Če ..., potem /tudi smiselnost glede na referenčni čas/

Če se odpravljate na potovanje, bodite previdni glede zamud in napačnih informacij.

Če študirate, boste imeli veliko stika z enim izmed profesorjev.

... na poseben način oblikovano strukturo ...

Č) Koreference za naslovnika:

a) z velelnikom 2. os. mn. sed.: *počakajte, pokličite, sprostite se, imejte zaupanje,*

b) nasvet, navodilo lahko izraženo tudi z modalnimi glagoli: *spora ne boste morali ustaviti; boste morali zelo paziti na vsak vaš korak; ne smete zavrni,*

c) 2. os. mn. prih., pov.: *boste mislili, postali boste,*

č) 2. os. mn. sed. pov. (za splošno veljavne trditve): *imate močno mnenje ....,*

d) V posebnih primerih, da bi učinek zapisanega intenzivneje deloval na naslovnika uporabljene kratke besedilne enote, tvorjene je iz osebne glagolske oblike (*Premislite.*) ali pa neglagolske povedi (*Le pogumno!*), lahko tudi raba klicaja (*Zadeve boste končali v zadnjem hipu, zato bo tudi stresno, toda nazadnje boste zadovoljni!*)

E) Nedoločnost reference: *neki nakup, v ospredju bo partnerstvo ali odnos z enim od staršev; v krogu ožje ali širše družine ...*

Frazeološke enote, prenovitve, dobesedni pomen

Ljubezensko življenje samskih bo **v začetku leta teklo po utečenih tirnicah. Drveli boste iz ene veze v drugo**, a življenjskega sopotnika še ne boste našli. Mnogi med vami boste spoznali, **da niste na pravi poti** in da lahko še vedno **spremenite načrtane tokove**. (kozmiika.si)

Redke srečneže že letos čaka poroka. Medtem boste vezani v razmerju s partnerjem občutili monotonijo, zato boste sami poskrbeli za potrebne spremembe. Zasebno razmerje z družinskimi člani in znanci bo zadovoljivo. Pazite na svoje prioritete in videli boste uspeh **na hišnem pragu**. (kosmika.si)

Samski boste spoznali osebo, ki bi lahko bila vaša **sorodna duša**. **Na prvi pogled** se ne bo zdelo, da imata dosti skupnega, vendar **bo vaše srce povedalo svoje**. **Nasprotja se privlačijo**. Partnerski odnosi bodo podvrženi rutini, a vezani niti ne boste iskali popestritve. Priložnost se vam bo ponudila sama, **za spremembo zaprite partnerju usta s poljubom**. (Zurnal24)

Sklepne ugotovitve

Raba frazeoloških enot, SBZ in značilnih kolokacij v določenih besedilnih vrstah lahko nakazuje na tvorčevo poznavanje postopkov tvorjena te besedilne vrste, hkrati lahko kaže na njegovo jezikovno ustvarjalnost in inovativnost.

Horoskop in mali oglas kot besedilni vrsti sta se izkazali za primeri za poučevanje o frazeoloških enotah skupaj z značilnostmi konkretne besedilne vrste, saj sta pogosti, aktualni, avtentični, oblikovno in vsebinsko ustaljeni in neobsežni.

Z vidika frazeologije so predvsem primerni horoskopi, v katerih je pogostost frazeoloških enot bistveno višja kot v malih oglasih.

Mali oglasi so zanimivi za opazovanje pogostih kolokacij in značilne leksike.

Zdi se, da frazeološke enote s širino in ohlapnostjo pomena, ki ga udeleženci komunikacijskega stika interpretirajo vsak skladno svojim mentalnim svetom, omogočajo in podpirajo horoskop kot besedilno vrsto.

HVALA ZA POZORNOST

VEJICO STRESEM
IZ ROKAVA

SLOVNICA V
MALEM PRSTU

VEČ ZNAŠ,
VEČ VELJAŠ

IZ MALEGA
ZRASTE VELIKO

VSAK ZAKAJ
IMA SVOJ ZATO

SLOVENŠČINO POZNAM KOT LASTNO DLAN

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Univerza v Mariboru

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST